

Twee 16e eeuwse rondelen

Marja van den Broek / archeologische werkgroep

Waterveiligheid staat weer op de agenda! Een kans om langs de Maasdijk weer archeologisch onderzoek te doen. In de jaren 90 van de vorige eeuw leverde dit thema twee unieke rondelen op, die nu nog te zien zijn.

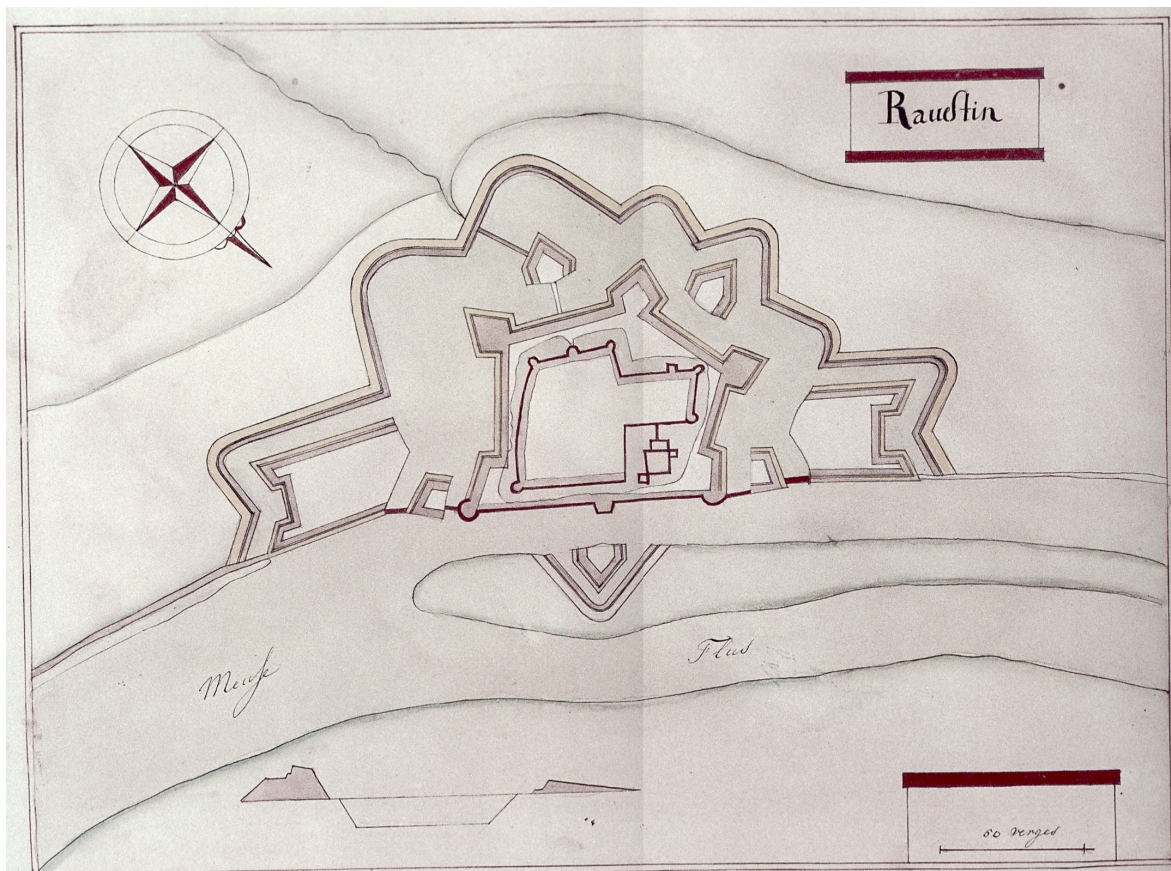
Hoog water

Nog steeds een actueel thema: hoog water in de Maas.

Na het hoge water in 1993/1994 en 1994/1995 werd besloten dat er wat moest gebeuren aan de waterveiligheid langs de grote rivieren. Ook bij Ravenstein zou de dijk worden verzwaard.

Voorafgaand aan de werkzaamheden aan de dijk, in 1997, werd door vrijwilligers geconstateerd dat er nog resten van de vesting aanwezig zouden kunnen zijn in het dijklichaam. In dat jaar en de jaren daarna werd er door ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek) en IBID (nu BAAC) verder onderzoek gedaan. In de dijk werden twee rondelen aangetroffen uit 1521-1522, destijds in opdracht van Philips van Kleef gebouwd.

In die tijd werd er een nieuwe verdedigingsgordel aangelegd buiten de middeleeuwse ommuring. Het kanon deed zijn intrede en de betrekkelijk dunne muren van de middeleeuwse vesting waren daar niet tegen bestand. Het kasteel komt dan ook binnen de vesting te liggen. In de vrij korte overgangstijd tussen 2 typen verdedigingswerken kreeg de vesting lage muren met brede weergang en rondelen, ronde geschutsplatforms met kazematten en brede en lage torens. Aangezien de korte overgangperiode lag in een relatief rustige tijd, zijn er weinig vestingen of kastelen uitgerust met deze tussenvorm. Dat maakt de Ravensteinse rondelen vrij uniek. Op oude prenten zijn beiden en een derde (1621) systeem nog te zien.

De vesting Ravenstein in ca 1650.

Het Kasteelrondeel

De restanten van de dit rondeel liggen aan de Maasdijk, nabij de van Coothweg. Het heeft een onvolledige cirkelvormige plattegrond met rechthoekige uitbouw. Wat de functie was van de uitbouw met geschutskelder is niet bekend. Onder het maaiveld bevinden zich o.m. een overwelfde ruimte met schietgat. De restanten bestaan grotendeels uit baksteen voor de buitenzijde waarbij ter hoogte van de waterlijn Namens hardsteen is verwerkt ter bescherming tegen erosie van het rivierwater. Inwendig zijn mergelblokken verwerkt, vanwege hun vonkvrije eigenschappen en mergel was goedkoper dan baksteen. De muren zijn 3,5-4 meter dik. Het had een diameter van ca 42 meter. Het rondeel liep waarschijnlijk door tot aan de rand van de weg aan de stadskant. In deze hoek zijn muurresten aangetroffen. Daar sloot het rondeel mogelijk aan op de wal of vestingmuur langs de Maasdijk. Verder onderzoek zou daar klaarheid over kunnen geven.

Het Kasteelrondeel tijdens de opgraving in 1997

Het Bokrondeel

Het Bokrondeel ligt aan de Maasdijk, nabij de Walstraat. Het heeft een cirkelvormige plattegrond. Het wordt ook wel Oranjerondeel genoemd, maar dat is iets van later datum. Onder het maaiveld bevinden zich verschillende ruimtes en gangen. De restanten bestaan grotendeels uit baksteen voor de buitenzijde waarbij ter hoogte van de waterlijn ook Namens hardsteen is verwerkt. Ook hier zijn inwendig mergelblokken verwerkt. De muren van dit rondeelrestant zijn ook 3,5-4 meter dik. Het had een diameter van ca 33 meter. Het rondeel was vermoedelijk ook niet volledig rond en is later

gedeeltelijk ontmanteld, waardoor de oorspronkelijke vorm van de buitenzijde moeilijk te reconstrueren is.

Het Bokrondeel tijdens de opgraving in 1999

Traktaat van Venlo

Bij het traktaat van Venlo in 1543 draagt Willem IV van Kleef zijn gebieden over aan keizer Karel V. Hij bepaalde dat de vestingwerken van Ravenstein geslecht, onbruikbaar gemaakt, moesten worden door Bosschenaren. Dat is maar ten dele gebeurd, waarschijnlijk omdat de vestingwerken aan de Maaskant ook een waterkerende functie had.

Verval

In 1621 worden de vestingwerken weer hersteld en krijgt het Bokrondeel een nieuwe stenen buitenschil. Als in 1672 de vesting opnieuw wordt ontmanteld begint het verval. In de 19de eeuw worden de rondelen opgenomen in de nieuw aangelegde dijk. Op de kadastrale kaart van ca. 1830 zien we aan de Maasdijk nog uitstulpingen die over gebleven zijn van de 16e eeuwse rondelen

Rijksmonument

Er kan worden geconcludeerd dat we in Ravenstein te maken hebben met twee voor Nederland unieke en relatief goed bewaard gebleven verdedigingswerken uit het begin van de 16de eeuw. Ze kunnen aangemerkt worden als van groot nationaal belang voor de ontwikkelingsgeschiedenis van

de vestingbouw. Beide rondelen zijn, terecht, een Rijksmonument (nmer 513537). In 1999 zijn de beide rondelen gerestaureerd.

Het gerestaureerde Kasteelrondeel met de rechthoekige uitbouw in 2001

En nu

In het kader van het project Meanderende Maas moet er weer wat gebeuren aan de waterveiligheid langs de Maas. Bij het stadje Ravenstein is gekozen voor het slaan van een damwand i.p.v. verbreding en verhoging van de dijk. Dit biedt weer perspectieven voor onderzoek en herinrichting van de Maasdijk. Recreëren en historische accuratesse kunnen hier samenkomen.

Wilt u meer weten over dit project: <https://www.meanderendemaas.nl/>